

DE IJZEREN RIJN GERED, DE POLITIEK ONTSPOORD!

De politiek heeft het in deze snelle en ondoorzichtige wereld hoe langer hoe moeilijker om op het goede moment de juiste beslissing te nemen. Door de gecompliceerdheid van de materie wordt steeds vaker een beroep gedaan op de wetenschap. Daarbij wordt steevast uit het oog verloren dat goed onderzoek tijd nodig heeft, zeker als het betrekking heeft op ingrepen in de natuur. De ecologie is als wetenschap ontstaan om de complexe banden tussen organismen in beeld te brengen en de relaties tussen biotiek en abiotiek te doorgronden. Alleen een gedegen studie kan bijdragen aan het ontraadselen van problemen.

Voorafgaand aan het vraag naar onderzoek rijst de gedachte of wetenschap überhaupt dient te worden ingeschakeld bij maatschappelijke problemen. De wetenschap kan de situatie van het moment vastleggen, maar kan de politicus nooit ontslaan van zijn verantwoordelijkheid. Met andere woorden voor het maken van beleid kan niet naar de wetenschapper verwezen worden, maar heeft de politicus een exclusief alleenrecht. Daarvoor is de goede man of vrouw op een democratische wijze gekozen, hebben blijkbaar veel mensen vertrouwen in de betreffende persoon uitgesproken en is er bij gebleken onvermogen eigenlijk slechts één maatregel te treffen en dat is gedwongen terugtreden. Goed wetenschappelijk onderzoek kan door uit te gaan van kennis en feiten indien nodig wel de basisinformatie aandragen die nodig is als uitgangspunt van beleid. Dit veronderstelt echter dat de politicus de aangeboden informatie moet kunnen lezen en begrijpen.

Desalniettemin(!) doen politici herhaaldelijk een beroep op serieuze onderzoekers. Behalve dat de interpretatie van de feiten vaak te wensen overlaat, denken beleidsmakers ook dat wetenschappelijke rapporten opgevat kunnen worden als adviezen waar ze gevraagd en ongevraagd gebruik van kunnen maken. Hierbij worden nogal eens zaken uit hun verband gerukt of gemakshalve delen uit rapporten gewoon genegeerd. Nog erger wordt het als de conclusie van het rapport niet overeen komt met de heersende politieke ideeën. In dat geval worden rapporten aanmatigend terzijde gelegd met de argumentatie dat het onderzoek niet deugde. In veel gevallen wordt er dan wel ergens een wat minder gekwalificeerd onderzoeksbureau gevonden dat wel bereid is op te schrijven wat politici willen lezen. En misschien zijn deze laatste bureaus wel de oorzaak van alle kwaad.

Maar het kan nog extremer. In een ver verleden sloten België en Nederland een verdrag over een toen zeer moderne spoorlijn die de Antwerpse haven met het Ruhrgebied moest verbinden. In dat verdrag werd het recht

van overpad vastgelegd, waarmee in die tijd na enig gesteggel iedereen vrede kon hebben. Het aantal treinen dat van de lijn gebruik maakte bleef door de jaren heen echter beperkt. En zoals dat bij veel spoorlijnen gebeurde raakte het tracé in onmin, werd het onrendabel en tenslotte uit gebruik genomen. Leuke spoorlijnen, bezien vanuit het natuurbelang, werden aangekocht door terreinbeheerders. Het bekendste voorbeeld is de Borkense baan in de provincie Gelderland. Niet echter in Limburg. Daar bleef het floristisch en faunistisch unieke spoorwegtracé dwars door het Meinweggebied op aandringen van de politiek en mogelijk ook om economische redenen in handen van de Nederlandse Spoorwegen. De Meinweg werd

Nationaal Park en ondanks herhaalde verzoeken om het tracé in het natuurreservaat op te nemen, bleef de bestaande eigendomsverhouding in stand. Een vooruitziende gedachte of naïviteit?

Het probleem begon met het uitdiepen van de Westerschelde, waarbij België dacht wisselgeld gevonden te hebben in reactivering van de IJzeren Rijn. Ineens stond Limburg op zijn kop. Zowel lokale als provinciale politici werden wakker. Wat vroeger maar een spoorlijntje was werd ineens een milieu- en

natuurprobleem van de eerste orde. Zoals boven geschetst werd de wetenschap ingeschakeld, volgde rapport op tegenrapport, maar de oplossing werd ondanks de inschakeling van diverse universiteiten en gespecialiseerde juristen niet gevonden. Den Haag liet verstek gaan en maakte het helemaal bont toen eind 2004 de Tweede Kamer voor het regeringsvoorstel stemde om het geschil met België voor te leggen aan het Internationale Hof van Arbitrage, een voorstel dat recentelijk door de Eerste Kamer werd bekrachtigd. Daarmee maakte de politiek bewust géén keuze, maar hoopte men dat de uitspraak waaraan men zich blind had geconformeerd in het voordeel zou uitvallen van Nederland en dat het hof het Scheidingsverdrag uit 1939 zou volgen. Voor de uitspraak had men de kosten voor natuur- en milieumaatregelen nog eens flink opgehoogd in de overtuiging dat België daarvan wel zou terugschrikken. De uitspraak, zoals bekend, was echter genuanceerd en juridisch een juweeltje. De Belgen kwamen er redelijk uit, de Nederlandse Staat blijft achter met een investeringsverplichting van 300 tot 400 miljoen euro. Wat het maken van géén beslissing al niet tot gevolg kan hebben!

Keuzes in gevallen van twijfel geven relaties steun en vertrouwen. Zijn dit de normen die moeten leiden tot meer vertrouwen in de politiek? De Nederlandse overheid blijkt eens te meer een uiterst onbetrouwbare partner.

A. Lenders